

Silvie Kotherová: Buddhismus II.

Počátky Mahájány I.

Důvody vzniku

- Po Buddhově smrti se objevují rozkoly uvnitř sanghy:
  - O nauce
  - O praxi-především
- Nárůst vlivu laické obce
- Problematické určování arhatství + snížení kvality arhatů
- Mimo indické vlivy (helénismus-ikonografie)
- Soupeření s domácí tradicí (bhakti)
- Hedvábná stezka (sochy v Afghánistánu)

Gandhárký styl

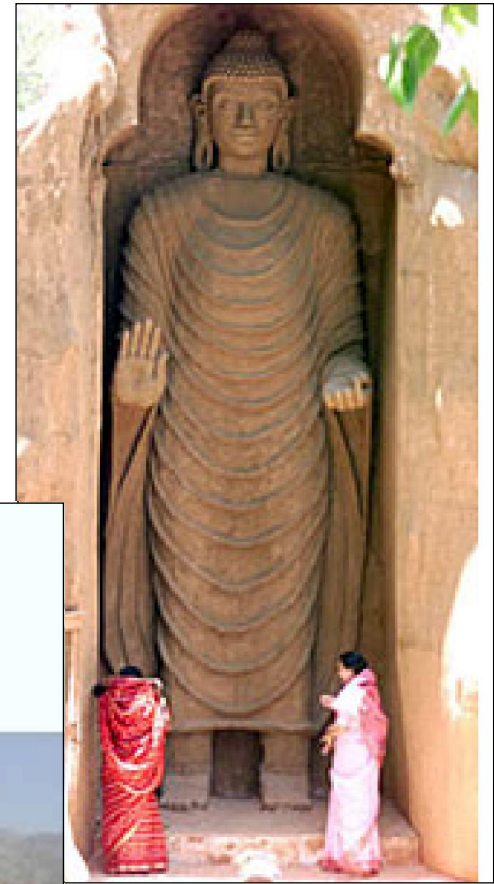

Bamjánští Buddhové

Bamjánští Buddhové

- 6 století
- Zničení v r.1999 Talibanem

Koncily - Sangíti:

- **1. koncil** (rok Buddhovi smrti - okolo roku 543 př.n.l. u města Rádžagrha)
  - 500 arhatů, ustanovení tripitaky
  - mnich Purána přišel pozdě- respektuje co bylo řečeno, ale bude se řídit tím co slyšel z Buddhových úst
- **2. koncil** (okolo 383 př.n.l. ve Vaišáli)
  - 700 mnichů (nikoliv arhatů)
  - Jaša – kritika Vaišalských – peněžních darů, doba jídla, alkohol atd.
  - Odsouhlasena přísnější verze Vinaji - vyloučení Vaišalských
- **Rozštěpení**
  - Mahásanghikové
  - Sthaviravádové (Théravádinové)

5 tezí Bhadra Mahádévy

- Zrevidoval definici arhatství:
  - 1) může být *sveden ve snu* nebeskými nymfami
  - 2) být neznalý v některých záležitostech nauky a plně se tedy nezbažil *avidjá* (nevědomosti)
  - 3) může být na *pochybách* ohledně nauky
  - 4) Může obdržet informace nebo *poučení od druhých*
  - 5) Pokrok na cestě lze docílit pronesením slova (*mantra, dharaní?*)

Koncily - Sangíti:

- **Opoziční koncil** (350 př.n.l. v Pátaliputře)
  - Mahásanghikové, nebyl uznán staršími, i laici
  - Významnost arhata snížena, kritika Vinaji
  - Buddha prohlášen za nadsvětskou bytost (*lókottaraváda*)
  - Uznání Bhadradéiových tezí
- **3. koncil** (Pátaliputra, 265 př.n.l.)
  - Mnich *Vatsíputra*- „nauka o osobě“ (*pudgala*)-není totožná se skandhami, ale ani od nich odlišná
  - Král *Ašóka*-zastávce starého směru – opozice donucena obléci bílé laické roucho

Ašóka

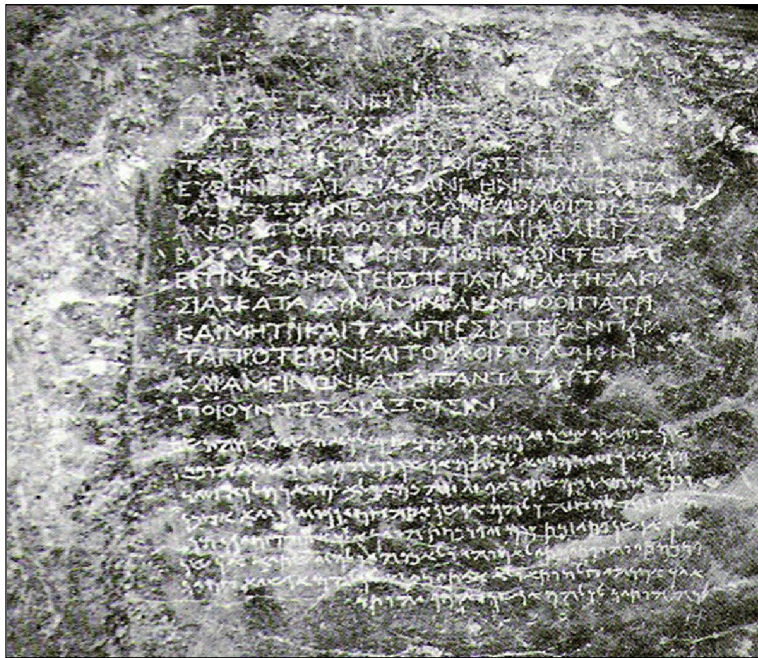
(vládl 268-232 př.n.l.)

- Buddhistický král, byl vnukem zakladatele dynastie Maurjů Čandragupty Maurji a synem Bindusáry.
- syn *Mahinda* dcera *Sanghamitta* – okolo r. 245 př.n.l. – na Šrí Lanku, přinesli odnož stromu bódhi
- Podpora šíření buddhismu prostřednictvím staveb – stúpy, sloupy, skalní nápisy

Ašóka

(vládl 268-232 pr.n.l.)

- Ašókův řecko-aramejský nápis

- Ašókův sloup ze Sarnáthu, lví hlavice a Ašóka čakra

දෙවනපාලිය රජු බෝධිරෝපනය කල වහ.

6

PLANTING OF THE BODHI TREE BY KING DEVANAMPİYATISSA

1167 දෙවනපාලිය රජු බෝධිරෝපනය කල වහ.

Koncily - Sangíti:

4. koncil – setkání školy **sarvástivády** za vlády krále Kanišky, nová interpretace abhidharmy.

- „Sarva asti“ = vše existuje
  - Primární jsoucna – dharmy- nesložené
  - Pojmová jsoucna – složené z dharem
    - Oboje existuje i když různým způsobem

5. koncil – uznáván pouze v Barmě, recitace Tripitaky v roce 1871, sjednocení kánonu

6. koncil – opět v Barmě, 1954, příprava kánonu do tisku

Teorie o vzniku mahájány

- 1) Rozkol - vznik ze školy *mahásanghika*
- 2) Vznik mahájány z *laického hnutí* Reakce laiků na výsadní postavení mnišské obce, nutnost uznat, že i laik může dosáhnout probuzení
- 3) Jako *stúpový kult* – základ v MHPS
- 4) V souvislosti s *kultem knih* – mnišské prostředí
- 5) Mezi *lesními mnichy* – důsledek obratu k askezi – texty vykazují značnou pokročilost v meditaci

Zpočátku drobné hnutí jednotlivců z různých škol
Samostatně se vyděluje až v 5. stol. n.l

Lotosová sůtra

(Saddharmapundarika sůtra)

- Vznik 1.stol.př.n.l. - 1 stol n.l., zachována v čínštině,
- Japonsko - postačující slovo Buddhovo, formule : „*Namu mjóhó rene kjó*“ – možnost náhlého osvícení
- *Upájakaušalja* – „obratnost v prostředcích“ – přizpůsobení výkladu úrovni posluchačů
- Podobenství o hořícím domu:
  - Tři cesty: arhat, pratjékabuddha, bódhisattva
  - pravá cesta je pouze jedna – *ékajána* (cesta k buddhovství)
- Rovněž Buddhův život byl zinscenovaný, ve skutečnosti nezemřel, je stále přítomen – *náboženská transformace* – umožňuje modlitby, zbožnosti, zjevení

Ideál bodhisattvovství

- Už v rané pál. lit.
  - a) Buddhovo vtělení v minulých životech – příběh askety Sumédhy, který se v budoucím životě stane Buddhou
  - b) Buddha před svým narozením v podobě prince Siddhárthy jako obyvatel nebes Tušita
  - c) Buddha před svým dokonalým probuzením
- *Bódhi* – dokonalé poznání (*pradžňá*) tj. poznání prázdnoty věcí, věci nemají svou vlastní existenci (*svabháva*)
- *Sattva* – esence; bytost;
  - „Bytost (hledající) probuzení“
  - „ten, jenž je schopen probuzení“
  - „ten/ta, který je hrdinný/á v záměru dosáhnout probuzení“

Bódhisattva - cíle

a) *Své probuzení* – tzv. „neulpívavá nirvána“, nirvánu neodkládá, ale jeho nirvána je odlišná od nirvány arhatů – nirvána není oddělená od samsáry (princip prázdnoty)

b) *Prospěch bytostí*

Prostředky – poznání (*pradžňá*) a soucit (*karuná*)

→ cvičení se i ve „světských“ dovednostech

- Pokročilí bodhisattvové – schopnosti – stávají se z nich tzv. „*nebeští bodhisattvové*“

Arhat, buddha a bódhisattva

- Arhaté a buddha jsou si rovni v poznání 4 pravd
- Buddha však začal získávat další vlastnosti – nadsvětské
- Mahájánové texty zdůrazňují kvalitativní odlišnost nirvány arhatů a buddhů
- Bódhisattva usiluje o *samjaksanbódhi* ve prospěch bytostí

Bódhisattvačárja – cesta bódhisattvy

- Vznik „probuzené mysli“ (*bódhičitta*) – obrat od sebe k druhým
- Složení slibu – *pranidhána*
- Rozvíjení páramit – „dokonalostí“:
  1. *Dána* – dobročinnost
  2. *Šíla* – ctnost (mravnost)
  3. *Kšánti* – trpělivost (snášlivost)
  4. *Vírja* – úsilí (potírá lenost a slaboduchost)
  5. *Dhjána* - meditační pohroužení
  6. *Pradžňá* – moudrost, poznání (pochopení závislého vznikání)

Bódhisattvačárja – Daśabhúmika sútra

7. *Upájakaušalja* – schopnost výběru správných prostředků
8. *Pranidhána* – rozhodnutí, obnovení slibu
9. *Bala* – dokonalost vyšších sil slib
10. *Džňána* – vědění (dokonalost poznání)

10 úrovní – bhúmi:

- 1) *Pramuditá bhúmi (radostná úroveň)*
- 2) *Vimalá bhúmi (neposkvrněná úroveň)*
- 3) *Prabhákarí bhúmi (jas tvořící úroveň)*
- 4) *Arčišmatí bhúmi (planoucí úroveň)*
- 5) *Sadurdžajá bhúmi (velmi těžko zvládnutelná úroveň)*
- 6) *Abhimukhí bhúmi (čelící úroveň)*
- 7) *Dúrangama bhúmi (dalekosáhlá úroveň)*
- 8) *Ačalá bhúmi (nepohnutelná úroveň)*
- 9) *Sádhumatí bhúmi (v pravdě svatá úroveň)*
- 10) *Dharma-mégha bhúmi (úroveň mraku dharmy nebo úroveň totality pravdy)*

Trikája – tři druhy těl

- ***Dharmakája*** – „tělem učení“
nebo „tělem dharem“, tzv.
„pravé buddhovo tělo“, „tělo
pravdy“
  - Pravou povahu věcí (dharmatá)
spatřit nemůžeme. Díky pochopení
Buddhova učení (dharma) člověk
nazírá pravé Buddhovo tělo.
  - Nágardžuna – prázdnota
  - Jógačára- inherentní zářivé vědomí
- Personifikace v podobě Ádi
buddhy = absolutní buddha

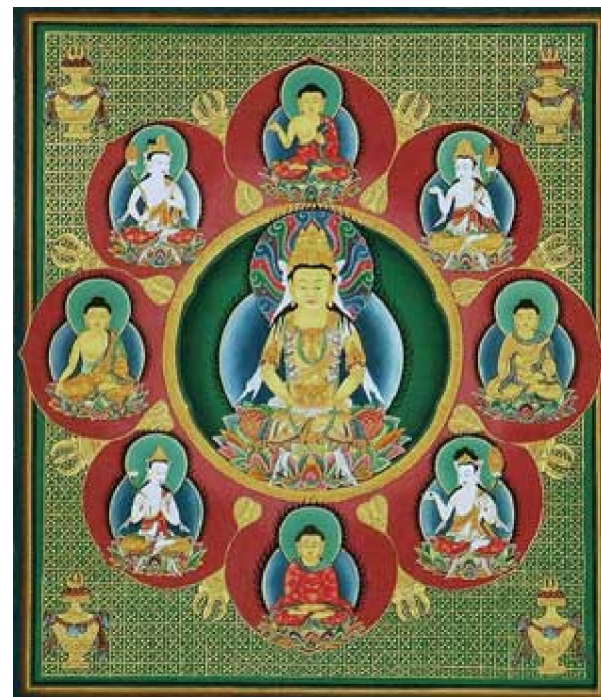
Trikája – tři druhy těl

- **Nírmánakája** – „fyzické tělo buddhy“
  - emanuje se ve prospěch lidí s nízkými duchovními úspěchy v pozemském světě
  - může se objevit v jakékoliv podobě (př. historický Buddha Šákjamuni)

Trikája – tři druhy těl

- *Sambhógakája* – „tělo zkušenosti“, „tělo společného zažívání“
  - Oblast zakoušená v meditačních vnorech,
  - Oblast buddhovských polí (*buddhakšétra*), čisté země, → Původně stav mysli – postupně i konkrétní území
  - přítomnost *Dhjánibuddhů*-meditační buddhové, představují aspekty buddhy na této úrovni

Dhjánibuddhové

Dhjáni buddhové	Bódhisattva	Čistá země	
<i>Amitábha</i> <i>„nekonečné záře“</i>	Avalokitéšvara, červená	Západní ráj Sukhávatí	Šákjamuni
<i>Akšóbhja</i> <i>„neochvějný“</i>	Vadžrapáni, modrá	Východní ráj Abhirati	
<i>Amóghasidhi</i> <i>„nebojácny“</i> ,	Višvapáni, zelená Tára,	Jižní ráj Shrimat	Maitréja
<i>Ratnasambhava</i> <i>„zrozený z klenotu“</i>	Ratnapáni, zlatá	Severní ráj Prakuta	
<i>Vairóčana</i> <i>„zářící“</i>	Samatabhadra, bílá Tára	Střed Akanistha Ghanavyuha	

Avalókitéšvara

Maňđušrí

